

VALSTYBINĖ VARTOTOJŲ TEISIŲ APSAUGOS TARNYBA

VALSTYBINĖS VARTOTOJŲ TEISIŲ APSAUGOS TARNYBOS KOMISIJA

NUTARIMAS

BYLOJE DĖL UAB „VALENTIS PHARMA“ LIETUVOS RESPUBLIKOS REKLAMOS ĮSTATYMO PAŽEIDIMO

2016-04-28 Nr.12R-45

Vilnius

Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisija, susidedanti iš Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos direktoriaus Felikso Petrausko (Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisijos pirmininkas), direktoriaus pavaduotojos Neringos Baronienės, Nesąžiningos komercinės veiklos ir reklamos skyriaus vedėjos Mildos Deimantės, Teisės skyriaus vedėjos Audronės Kaušylienės, Ekonominių interesų departamento direktoriaus Mareko Močiulskio,

sekretoriaujant Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos Nesąžiningos komercinės veiklos ir reklamos skyriaus vyriausiajai specialistei Ditei Anilionienei,

dalyvaujant UAB „Valentis Pharma“ įgaliotai atstovei (*duomenys neskelbtini*); Vilniaus valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos (toliau – Tarnyba) įgaliotai atstovei vyriausiajai specialistei – maisto produktų inspektorei (*duomenys neskelbtini*),

vadovaudamasi Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 1 punktu, bylų nagrinėjimo posėdyje išnagrinėjo bylą pagal Tarnybos 2016-01-19 Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo pažeidimo protokolą Nr. 69RIP-6 (toliau – Protokolas) dėl UAB „Valentis Pharma“ (įmonės kodas 300578516, adresas – Molėtų pl. 11, Vilnius) reklamos naudojimo reikalavimų nesilaikymo.

Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisija n u s t a t o

Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba 2016-01-21 gavo Tarnybos 2016-01-20 raštu Nr. 69D1-(69.5)-112 persiustą Protokolą dėl UAB „Valentis Pharma“ reklamos naudojimo reikalavimų nesilaikymo.

Tarnyba Protokole nustatė, jog UAB „Valentis Pharma“ reklamuojant specialios medicininės paskirties maisto produktą „Lidonium“ žurnalo „Farmacija ir laikas“ 2015 m. kovo-balandžio mėn. numerio 4 straipsnyje „Galimybės suderinti antinavikinį gydymą su fitoterapija“ (79-80 psl.) naudojo teiginius:

-kuriais nurodoma ir užsimenama apie profilaktines savybes: „[Selenas] aktyvina jos [imuninės sistemos] veiklą; būtinas prostaglandinų sintezės veiksnys; apsaugo nuo įvairių ligų rizikos, stabdo navikų atsiradimą arba lėtina jų vystymąsi.“, „Su šio preparato [Lidonium] sudedamosiomis veikliosiomis medžiagomis yra atlikta nemaža tyrimų, kurių duomenys rodo, kad jos pasižymi <...> kepenų ląsteles apsaugančiu <...> veikimu.“;

-kuriais nurodoma ir užsimenama apie ligų ir jų simptomų gydomąsias savybes: „Fitoterapeuto Juozo Ruolios teigimu, iš vaistažolių preparatų pirmiausia reikalaujama, kad jų veikliosios medžiagos pasižymėtų <...>, vėžį gydančiu ir uždegimą slopinančiu, <...> poveikiu. Šiomis savybėmis pasižymi vaistinės medetkos, siauralapiai gysločiai, purpurinės ežiuolės, gauruotosios karijos, ugniažolių, beržų lapai, ciberžolės ir kt.“, „Gysločiai – po burnos, jonažolės – smegenų, medetkos – krūties, gimdos kaklelio ir kiaušidžių vėžio gydymo ir kt.“, „J. Ruolios teigimu, ypač tyrinėjamas onkologiniu aspektu mikroelementas selenas (Se).“, „<...> antinavikinis ugniažolių poveikis, <...>“, „[ugniažolių alkaloidai] skatina piktybinių ląstelių apoptozę

(programuoja natūralią žūtį).“, „Ugniažolių alkaloidai patys nenaikina vėžio ląstelių, bet padaro jas geriau atpažįstamas paciento imuninei sistemai. Antinavikinis ugniažolių poveikis ryškesnis sergant pradinių stadijų vėžiu, <...>“, „Įdomu tai, kad antinavikinis ir kitoks naudingas ugniažolių poveikis <...>“, „Ugniažolių poveikį stiprina medetkos, gysločiai, kai kurios mineralinės medžiagos, mikroelementai, aminorūgštys: selenas, gliutationas, L cisteinas, L metioninas ir kt.“, „Su šio preparato [Lidonium] sudedamosiomis veikliosiomis medžiagomis yra atlikta nemaža tyrimų, kurių duomenys rodo, kad jos pasižymi <...> vėžinių ląstelių medžiagų apykaitą ir dalijimąsi lėtinančiu veikimu, <...>, uždegimą mažinančiu, įvairių bakterijų ir virusų veiklą slopinančiu <...> veikimu.“, „Preparatą [Lidonium] <...> galima vartoti <...> esant susilpnėjusiam ląsteliniam imunitetui, virškinamojo trakto sutrikimams (skrandžio, žarnyno, kepenų ir tulžies pūslės latakų uždegimui ir kt.), vėžio profilaktikai ligos remisijos metu, kai norima apsisaugoti nuo vėžio atkryčių, taip pat simptominiam gydymui, kai dėl tam tikrų priežasčių negalima taikyti chemoterapijos, kai norima pagerinti onkologinių ligonių gyvenimo kokybę.“;

-kurie nebuvo pateikti vertinti Europos maisto saugos tarnybai bei tuo pačiu klaidina dėl produkto savybių, kurių galimai jis neturi: „Be antinavikinio ir imunomoduliuojamojo poveikio, ugniažolės pasižymi antispazminiu <...>, raminamuoju, atpalaiduojamu veikimu, gerina tulžies išsiskyrimą, virškinimą.“;

-kuriais nurodoma į bendro pobūdžio, nekonkrečių naudą sveikatai ar su sveikata susijusiai gerai savijautai, nepateikiant konkrečia teiginio apie sveikatingumą, kuris yra įtrauktas į Europos Komisijos rengiamą/ koordinuojamą Bendrijos registrą: „Fitoterapeuto Juozo Ruolios teigimu, iš vaistažolių preparatų pirmiausia reikalaujama, kad jų veikliosios medžiagos pasižymėtų imunomoduliuojamu, <...>, antioksidaciniu, detoksikuojamuoju poveikiu. Šiomis savybėmis pasižymi vaistinės medetkos, siauralapiai gysločiai, purpurinės ežiulės, gauruotosios karijos, ugniažolių, beržų lapai, ciberžolės ir kt.“, „Su šio preparato [Lidonium] sudedamosiomis veikliosiomis medžiagomis yra atlikta nemaža tyrimų, kurių duomenys rodo, kad jos pasižymi imunomoduliuojamu, antioksidaciniu, <...> virškinimo ir kvėpavimo organų lygiuosius raumenis atpalaiduojančiu, tulžį gausinančiu, <...> ir nervinės reguliacijos veiklą gerinančiu veikimu.“.

Aukščiau Protokole minimo žurnalo reklaminiame lape „Lidonium tabletės“ naudojamas teiginys: „Mitybos reguliavimui esant susilpnėjusiam ląsteliniam imunitetui, po chirurginio, chemoterapinio, spindulinio gydymo, siekiant pagerinti onkologinių ligonių gyvenimo kokybę, bei esant skrandžio, žarnyno, kepenų tulžies pūslės latakų, kvėpavimo takų spazmams, uždegimams.“ nesilaikant teiginio naudojimo sąlygos, kadangi pateikiant privalomą pateikti teiginį „Tik mitybos reguliavimui esant“ vietoj taškų turi būti nurodomos ligos, ar sveikatos būklė, kurių atveju skiriamas atitinkamas produktas.

Tarnyba Protokole nustatė, jog UAB „Valentis Pharma“ reklamuojant specialios medicininės paskirties maisto produktą „Lidonium“ socialiniame tinklalapyje www.facebook.com naudojo teiginius:

-kuriais nurodoma ir užsimenama apie profilaktines savybes: „<...> vėžio profilaktikos metu, <...>“, „[Medetkos turi] <...> priešvirusinių, priešbakterinių, priešvėžinių savybių.“, „<...> priešvėžiniu poveikiu, padeda apsaugoti organizmą nuo radiacijos, <...>“, „L-metioninas vartojamas esant kepenų problemoms - padeda apsaugoti nuo riebalų kaupimosi kepenyse, <...> turi antidepresinių savybių <...>“;

-kuriais nurodoma ir užsimenama apie ligų ir jų simptomų gydymą savybes: „Šiuolaikinė medicina turi ambicingų tikslų nugalėti vėžį <...>“, „<...> gali padėti malšinti skausmą <...>“, „Šios medžiagos turi uždegimą slopinančių savybių, todėl gali padėti spartinti granuliacijų atsiradimą ir žaizdų gijimą, mažinti skausmą.“, „Siauralapių gysločių lapų ekstrakto veikliosios medžiagos veikia <...>, gyti žaizdoms ir opoms, <...> mažinti žarnyno uždegimus, turi priešnavikinių, <...> savybių.“, „[padeda] <...> mažinti lėtinio nuovargio simptomus.“;

-kurie nurodo ypatingas, išskirtines savybes, naudojant maistingumo teiginį ir nepateikiant, tai patvirtinančių dokumentų, dėl ko gali būti klaidinamas vartotojas: „Didžiųjų ugniažolių žolės sausajame ekstrakto yra alkaloidų: chelidonino, berberino, sangvinarino, chelitrino, chelidono, organinių rūgščių, karotinoidų, flavonoidų.“, „Vaistinių medetkų žiedų sausajame ekstrakto yra

eterinių aliejų, mentono, gamaterpineno, flavonoidų, kvercetino darinių, saponinų, kalenduliozidų, karotinoidų, polisacharidų ir kt.“, „Siauralapių gysločių lapų sausajame ekstrakte yra glikozidų - aukubino, polisacharidų, taninų, flavonoidų, cinko, kalio, gleivių, raugų, kartumynų, organinių rūgščių.“;

-kuriais nurodoma į bendro pobūdžio, nekonkrečių naudą sveikatai ar su sveikata susijusiai gerai savijautai, nepateikiant konkretaus teiginio apie sveikatingumą, kuris yra įtrauktas į Europos Komisijos rengiamą/ koordinuojamą Bendrijos registrą:

„Nustatyta, kad ugniažolėje esančios veikliosios medžiagos padeda didinti tulžies išskyrimą, turi spazmolitinį poveikį, panašų į papaverino, todėl mažindamos virškinimo organų lygiųjų raumenų spazmus, gali padėti malšinti skausmą ir raminti.“, „Šios sudėtinės dalys pasižymi imunomoduliaciniu, detoksikuojančiu, <...> padeda šalinti sunkiuosius metalus iš organizmo, <...>.“;

-kurie nebuvo pateikti vertinti Europos maisto saugos tarnybai bei tuo pačiu klaidina dėl produkto savybių, kurių galimai jis neturi: „Alkaloidas berberinas padeda varyti tulžį.“, „Sangvinarinas, didindamas acetilcholino kiekį, padeda gerinti impulso plitimą nervų ir raumenų jungtyse.“, „Chelitrinas slopina CNS veiklą, todėl didžiųjų ugniažolių žolė gali būti vartojama kaip pagalbinė priemonė tulžies pūslės ir takų funkcijai palaikyti, tulžies išskyrimui gerinti, jei šie negalavimai yra dėl sutrikusios nervinės reguliacijos.“, „[Medetkos] Turi imunomoduliuojančių, antioksidacinių, <...> savybių“, „[Medetkos] Padeda gerinti miegą dėl raminančio poveikio CNS.“, „Siauralapių gysločių lapų ekstrakto veikliosios medžiagos veikia spazmolitiškai, <...> padeda gerinti atsikosėjimą, mažinti pabrinkimus, <...> gerinti epitelizaciją, varyti tulžį ir šlapimą, <...> imunostimuliuojančių ir koaguliacinių savybių.“, „[L-metioninas] <...> padeda palaikyti normalią lecicino gamybą, <...>“, „[L-metioninas] <...> padeda palaikyti gerą nuotaiką <...>“, „Padeda mažinti radiacijos žalingą poveikį, todėl gali būti skiriamas chemoterapijos ir radioterapijos metu.“;

-kurie yra neleistini pagal Europos Komisijos rengiamą/ koordinuojamą Bendrijos registrą: „<...> glutationas - trijų amino rūgščių junginys, pasižymi antioksidaciniu poveikiu.“, „Glutacionas yra vadinamas visų antioksidantų motina – jis ne tik pats padeda apsaugoti ląsteles nuo oksidacinio streso, bet ir regeneruoti kitus savo funkciją atlikusius antioksidantus. Tam tikrų glutaciono formų santykis organizme rodo organizmo oksidacinę redukcinę būklę, nuo kurios priklauso oksidacinio streso rizika. Šios sudėtinės dalys pasižymi imunomoduliaciniu, <...>“, „L-cisteinas svarbus kolageno sintezei.“.

Protokole nustatyta, jog socialiniame tinklalapyje www.facebook.com naudojamas teiginys: „Šis specialios medicininės paskirties maisto produktas skirtas mitybos reguliavimui esant susilpnėjusiam ląsteliniam imunitetui, vėžio profilaktikos metu, siekiant pagerinti onkologinių ligonių gyvenimo kokybę, bei esant skrandžio, žarnyno, kepenų ir tulžies pūslės latakų, kvėpavimo takų spazmams, uždegimams.“ nesilaikant teiginio naudojimo sąlygos, kadangi pateikiant privalomą pateikti teiginį „Tik mitybos reguliavimui esant ...“ vietoj taškų turi būti nurodomos ligos, ar sveikatos būklė, kurių atveju skiriamas atitinkamas produktas.

Tarnyba Protokole nustatė, kad UAB „Valentis Pharma“ reklamoje naudojami teiginiai neatitinka Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo 14 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatos, kuri draudžia reklamoje nurodyti ar užsiminti apie žmogaus ligų gydymo ar profilaktines savybes.

Protokole nurodyta, kad UAB „Valentis Pharma“ Lietuvos Respublikos reklamos įstatymą pažeidė pirmą kartą. Sunkinančių ir/ar lengvinančių aplinkybių nenustatyta, tačiau nurodyta, jog bendrovė bendradarbiavo, teikė prašomus dokumentus.

Protokole UAB „Valentis Pharma“ nurodė, jog su pažeidimais nesutinka.

Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba 2016-04-21 gavo UAB „Valentis Pharma“ raštą, kuriame bendrovė nurodė, jog straipsnyje yra minimos ne produkto, o jo sudedamųjų dalių (augalinės ar mineralinės kilmės medžiagų) savybės. Teiginys apie sveikatingumą „Didžiosios ugniažolės padeda palaikyti normalią kepenų veiklą“ yra įtrauktas į Europos maisto saugos tarnybos (EFSA) nagrinėjamų teiginių sąrašą. Rašte bendrovė nurodė, jog jokie teisės aktai nedraudžia kalbėti apie vaistažolių savybes. Straipsnio dalyje, kur cituojamas J. Ruolios pasisakymas, nėra paminėtas „Lidonium“ pavadinimas, o gydytoja J. Pipirienė-Želvienė,

kalbėdama apie „Lidonium“ sudedamąsias medžiagas ir jų savybes, turėjo omenyje ikiklinikinius eksperimentinius tyrimus bei rėmėsi daugiamete vaistažolių naudojimo praktika. Bendrovė nurodė, jog dalis Protokole minimų vaistažolių savybių buvo pateiktos vertinti EFSA. Bendrovė nurodė, jog visi galimai pažeidimai yra siejami su vartotojais ir jų informavimu. Farmacijos specialistai, vaistininko kvalifikaciją turintys asmenys negali būti laikomi vartotojais Lietuvos Respublikos maisto įstatymo prasme, todėl specializuotame farmacininkams skirtame leidinyje „Farmacija ir laikas“ patalpintai reklamai netaikomi minėti informavimo reikalavimai. Bendrovė pažymėjo, jog reklamoje nebuvo nurodyta produkto „Lidonium“ savybių, kurių jis neturi. Be to ši informacija atitiko Lietuvos higienos normos HN 107:2013 IV skyriaus 15 punkto reikalavimus. Atsižvelgiant į tai, UAB „Valentis Pharma“ nesutinka su Protokolo išvadomis.

Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisija 2016-04-28 posėdyje išklauė bylos nagrinėjimo proceso dalyvių paaiškinimus.

Tarnybos atstovė nurodė, jog Lietuvos higienos normos HN 107:2013 „Specialios mitybinės paskirties maisto produktai“, patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2001 m. gruodžio 22 d. įsakymu Nr. 666 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 107:2013 „Specialios paskirties maisto produktai“ patvirtinimo“ (toliau - Lietuvos higienos norma HN 107:2013) 4.5. punkte nurodyta, jog specialios medicininės paskirties maisto produktai – specialiai perdirbti arba sukurti maisto produktai dietinei pacientų, įskaitant kūdikius, mitybai, vartojami prižiūrint medikams ir skirti visiškai arba iš dalies jais maitinti tuos pacientus, kurie turi ribotą, susilpnėjusią arba sutrikusią galimybę įsisavinti, virškinti, absorbuoti, metabolizuoti arba šalinti įprastus maisto produktus arba tam tikras juose esančias maistines medžiagas, arba jų apykaitos produktus, arba kuriems medikai kelia kitokių mitybos reikalavimų, kurių neįmanoma patenkinti tik keičiant įprastą racioną. Lietuvos higienos normos HN 107:2013 14 punkte nustatyta, jog šios higienos normos 5 punkte nurodytų produktų ženklavimo rekvizitai, ženklavimo būdai, pristatymas ir reklama neturi priskirti tokiems produktams žmogaus ligų gydomųjų ar profilaktinių savybių.

Tarnybos atstovė nurodė, jog, vadovaujantis Lietuvos higienos norma HN 107:2013, ženklinant ar reklamuojant turi būti pateiktas privalomas teiginys: „Tik mitybos reguliavimui esant“ (vietoj taškų nurodomos ligos, ar sveikatos būklė, kurių atveju skiriamas atitinkamas produktas). UAB „Valentis Pharma“ reklamoje nenurodė tik konkrečią ligą, bet ir pateikė perteklinę informaciją, pavyzdžiui: „Siekiant pagerinti onkologinių ligonių gyvenimo kokybę“ ir pan. Tarnybos atstovė nurodė, jog bendrovė produkto „Lidonium“ reklamoje priskyrė žmogaus ligų gydomąsias ir profilaktines savybes, o tai yra draudžiama.

UAB „Valentis Pharma“ atstovė nurodė, jog visi paaiškinimai yra pateikti Valstybinei vartotojų teisių apsaugos tarnybai 2016-04-21 raštu. Bendrovės atstovė nurodė, jog 2008 m. bendrovei buvo išduotas specialios paskirties maisto produkto registravimo pažymėjimas, kuriuo buvo patvirtinti produkto „Lidonium“ teiginiai ir juos bendrovė naudojo savo reklamoje. Bendrovės atstovė nurodė, jog reklamoje išplėtė specialios medicininės paskirties maisto produkto „Lidonium“ teiginius, kadangi specialistai labai teigiamai atsiliepią apie šį produktą, o vartotojai nelabai supranta, kam šis produktas skirtas. Bendrovė nurodė, jog produktas „Lidonium“ buvo sukurtas bendradarbiaujant su fitoterapiautais, t.y. savo srities specialistais, kurie galėtų patvirtinti, jog šis produktas yra saugus ir veiksmingas žmonėms, kurie serga onkologinėmis ligomis. Bendrovės atstovė nurodė, jog ketino šį produktą registruoti kaip vaistinį preparatą, tačiau nesėkmingai.

Tarnybos atstovė nurodė, jog 2008 m. bendrovei buvo išduotas specialios paskirties maisto produkto registravimo pažymėjimas, kuris šiuo metu yra negaliojantis. Bendrovė pateikė Tarnybai prašymą pernotifikuoti produktą, tačiau notifikavimas pačios bendrovė iniciatyva yra sustabdytas.

Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisijai paklausus, kada bendrovė pradėjo vykdyti veiklą Lietuvoje, bendrovės atstovė nurodė, jog bendrovė veiklą šioje srityje vykdo jau 15 metų. Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisija pažymėjo, UAB „Valentis Pharma“ per šį ilgą laikotarpį privalėjo susipažinti su teisės aktuose nustatytais reikalavimais ir tinkamai juos vykdyti.

Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisijai paklausus Tarnybos atstovės, ar šiuo metu UAB „Valentis Pharma“ reklama nebeskleidžiama, Tarnybos atstovė nurodė, jog reklama šiuo metu yra pašalinta.

Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisijai paklausus, ar UAB „Valentis Pharma“ sutinka su padarytu pažeidimu, bendrovės atstovė nurodė, jog su pažeidimu sutinka tik toje dalyje, kur reklama buvo skleidžiama socialiniame tinklalapyje www.facebook.com.

Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisija pažymėjo, jog 2010 m. UAB „Valentis Pharma“ buvo bausta už Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo 14 straipsnio pažeidimą, todėl bendrovė privalėjo žinoti apie maisto reklamai taikomus reikalavimus.

Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisijai paklausus Tarnybos atstovės, ar UAB „Valentis Pharma“ bendradarbiavo tyrimo metu, Tarnybos atstovė nurodė, jog bendrovė bendradarbiavo, teikė privalomą informaciją pažeidimui nustatyti.

Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisijai paklausus, ar UAB „Valentis Pharma“ nepavykus specialios medicininės paskirties maisto produkto „Lidonium“ užregistruoti kaip vaistinio preparato, bendrovė vis tiek nusprendė jį reklamuoti kaip vaistą, bendrovės atstovė nurodė, jog 2008 m. bendrovei buvo išduotas specialios paskirties maisto produkto registravimo pažymėjimas, kuriuo buvo patvirtinti produkto „Lidonium“ teiginiai: „Specialios medicininės paskirties maisto produktai, skirti tik mitybos reguliavimui, esant susilpnėjusiam ląsteliniam imunitetui, vėžio profilaktikos metu, siekiant pagerinti onkologinių ligonių gyvenimo kokybę, bei esant skrandžio, žarnyno, kepenų ir tulžies pūslės latakų, kvėpavimo takų spazmams, uždegimams ir vartoti prižiūrint sveikatos priežiūros specialistams“.

Tarnybos atstovė nurodė, jog šis pažymėjimas dėl produkto paskirties jau nebegalioja, o naujai pateikti teiginiai dar nėra patvirtinti.

Ištyrusi bylos aplinkybes, pateiktus rašytinius įrodymus, išklausiusi bylos nagrinėjimo proceso dalyvių paaiškinimus, Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisija k o n s t a t u o j a

1. Dėl nagrinėjamos informacijos pripažinimo reklama

Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo 2 straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad reklama – bet kokia forma ir bet kokiomis priemonėmis skleidžiama informacija, susijusi su asmens ūkine komercine, finansine ar profesine veikla, skatinanti įsigyti prekių ar naudotis paslaugomis, įskaitant nekilnojamojo turto įsigijimą, turtinių teisių ir įsipareigojimų perėmimą.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2005-09-29 nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002-06-04 redakcija) 4 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ pažymėjo, kad „prekių ar paslaugų reklama – nesvarbu, ar ši veikla yra atlygintina, ar ne – visuomet yra tiesiogiai arba netiesiogiai siekiama skatinti naudoti tam tikras prekes ar naudotis tam tikromis paslaugomis“.

Atkreiptinas dėmesys, jog reklamos požymis, išskiriantis reklamą iš kitų informacijos rūšių, yra siekis daryti asmenims poveikį jiems renkantis naudotis tam tikromis paslaugomis, skatinti juos elgtis tam tikru būdu. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2005-09-29 bylos Nr. 15/02 nutarime nurodė, kad „įstatymuose pateikiami nevienodi reklamos apibrėžimai. Tačiau visuose minėtuose teisės aktuose nurodomas svarbiausias reklamos požymis – reklama yra informacija, kuria siekiama padėti parduoti arba skatinti įsigyti prekes ar naudotis paslaugomis.“ Įstatymuose bei suformuotoje teismų praktikoje kaip esminis reklamos požymis, išskiriantis ją iš kitos informacijos, yra įtvirtintas specialus jos tikslas - daryti įtaką ekonominei elgsenai.

Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisija pažymi, jog siekiant nustatyti, ar informacija gali būti vertinama kaip reklama, turi būti konstatuotas skatinimo tikslas, t.y. turi būti nustatyta, kad ši informacija yra ar gali būti reikšminga vartotojui, priimant sprendimą dėl produkto įsigijimo, ir tokiu būdu ja siekiama daryti įtaką ekonominei elgsenai, skatinant jį naudotis tam

tikromis prekėmis ar paslaugomis ar atsisakyti tam tikrų prekių (paslaugų) naudojimo. Taigi, įstatymuose bei teismų praktikoje suformuoti du esminiai reklamos požymiai: 1) informacija turi būti susijusi su asmens ūkine komercine, finansine ar profesine veikla, 2) pateikiama informacija turi skatinti įsigyti prekių ar naudotis teikiamomis paslaugomis. Iš byloje pateiktos informacijos matyti, jog specialiosios medicininės paskirties maisto produkto „Lidonium“ reklama, kuri buvo skleidžiama socialiniame tinklalapyje www.facebook.com bei leidinio „Farmacija ir laikas“ 2015 m. kovo-balandžio mėn. numerio 4 straipsnyje „Galimybės suderinti antinavikinį gydymą su fitoterapija“, susijusi su UAB „Valentis Pharma“ vykdoma veikla ir skatina vartotojus įsigyti minėtą produktą, taigi atitinka Lietuvos Respublikos reklamos įstatyme įtvirtintą reklamos sąvoką.

2. Dėl UAB „Valentis Pharma“ skleistos reklamos atitikties Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo 14 straipsnio 1 dalies 1 punkto reikalavimams

Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo 14 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad reklamoje draudžiama nurodyti ar užsiminti apie tas maisto savybes, kurių jis neturi, taip pat apie žmogaus ligų gydymo ar profilaktines savybes ir kitas savybes, jeigu tokios informacijos pateikimas neatitinka teisės aktuose nustatytų reikalavimų.

Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisija pažymi, jog atsižvelgiant į tai, jog leidinys „Farmacija ir laikas“ 2015 m. kovo-balandžio mėn., yra specializuotas leidinys farmacininkams, neteikiamas viešai prekybos vietose, skirtas farmacijos specialistams, vaistininko kvalifikaciją turintiems asmenims, t.y. ne vidutiniams vartotojams, ši Protokolo dalis nutarime vertinama nebus. Tačiau Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisija atkreipė dėmesį, jog informacija, pateikta specialiuosiuose leidiniuose konkrečių sričių specialistams, privalo nepažeisti galiojančių teisės aktų reikalavimų.

Pažymėtina, kad kiekvienas vartotojas yra suinteresuotas gauti teisingą informaciją apie ketinamų įsigyti produktų savybes. Jei atitinkama informacija netiksli, tai gali iškreipti vidutinio vartotojo elgesį siūlomo produkto atžvilgiu. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2005-11-17 nutartyje (adm. b. Nr. A1-931/2005) konstatavo, kad „vidutinio (paprasto) vartotojo ekonominis elgesys paprastai siejamas su bendru įspūdžiu apie prekę (jos pakuotė, prekės ženklas, bendro pobūdžio informacija apie prekės savybes, prekės kaina), neanalizuojant kiekvienos detalės. Šis principas taikytinas ir prekės reklamai“. Taigi ir UAB „Valentis Pharma“ skleista specialios medicininės paskirties maisto produkto „Lidonium“ reklama, kuri buvo skleidžiama socialiniame tinklalapyje www.facebook.com, turėtų būti vertinama pagal vidutinio vartotojo suvokimą, kuris, skaitydamas šio produkto reklaminius teiginius, neatskiria teiginių apie produkto savybes ir vertina šią reklamą kaip visumą. Vidutinis vartotojas, perskaitęs minėto produkto reklamą, galėjo nepagrįstai susidaryti įspūdį, kad šis specialios medicininės paskirties maisto produktas pasižymi ligų gydymo, profilaktinėmis ir kitomis savybėmis, kurių neturi, ir dėl šios priežasties būti suklaidintas.

Lietuvos higienos norma HN 107:2013 4.5. punkte nurodyta, jog specialios medicininės paskirties maisto produktai – specialiai perdirbti arba sukurti maisto produktai dietinei pacientų, įskaitant kūdikius, mitybai, vartojami prižiūrint medikams ir skirti visiškai arba iš dalies jais maitinti tuos pacientus, kurie turi ribotą, susilpnėjusią arba sutrikusią galimybę įsisavinti, virškinti, absorbuoti, metabolizuoti arba šalinti įprastus maisto produktus arba tam tikras juose esančias maistines medžiagas, arba jų apykaitos produktus, arba kuriems medikai kelia kitokių mitybos reikalavimų, kurių neįmanoma patenkinti tik keičiant įprastą racioną.

Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisija pažymi, jog Lietuvos higienos normos HN 107:2013 14 punkte nustatyta, jog šios higienos normos 5 punkte nurodytų produktų ženklavimo rekvizitai, ženklavimo būdai, pristatymas ir reklama neturi priskirti tokiems produktams žmogaus ligų gydomųjų ar profilaktinių savybių.

UAB „Valentis Pharma“ reklamuojant specialios medicininės paskirties maisto produktą „Lidonium“ socialiniame tinklalapyje www.facebook.com naudojo teiginius:

-kuriais nurodoma ir užsimenama apie profilaktines savybes: „<...> vėžio profilaktikos metu, <...>“, „[Medetkos turi] <...> priešvirusinių, priešbakterinių, priešvėžinių savybių.“, „<...>

priešvėžiniu poveikiu, padeda apsaugoti organizmą nuo radiacijos, <...>“, „L-metioninas vartojamas esant kepenų problemoms - padeda apsaugoti nuo riebalų kaupimosi kepenyse, <...> turi antidepresinių savybių <...>“;

-kuriais nurodoma ir užsimenama apie ligų ir jų simptomų gydomąsias savybes: „Šiuolaikinė medicina turi ambicingų tikslų nugalėti vėžį <...>“, „<...> gali padėti malšinti skausmą <...>“, „Šios medžiagos turi uždegimą slopinančių savybių, todėl gali padėti spartinti granuliacijų atsiradimą ir žaizdų gijimą, mažinti skausmą.“, „Siauralapių gysločių lapų ekstrakto veikliosios medžiagos veikia <...>, gyti žaizdoms ir opoms, <...> mažinti žarnyno uždegimus, turi priešnavikinių, <...> savybių.“, „[padeda] <...> mažinti lėtinio nuovargio simptomus.“;

-kurie nurodo ypatingas, išskirtines savybes, naudojant maistingumo teiginį ir nepateikiant, tai patvirtinančių dokumentų, dėl ko gali būti klaidinamas vartotojas: „Didžiųjų ugniažolių žolės sausajame ekstrakto yra alkaloidų: chelidono, berberino, sangvinarino, chelitrino, chelidono, organinių rūgščių, karotinoidų, flavonoidų.“, „Vaistinių medetkų žiedų sausajame ekstrakto yra eterinių aliejų, mentono, gamaterpino, flavonoidų, kvercetino darinių, saponinų, kalenduliozidų, karotinoidų, polisacharidų ir kt.“, „Siauralapių gysločių lapų sausajame ekstrakto yra glikozidų - aukubino, polisacharidų, taninų, flavonoidų, cinko, kalio, gleivių, raugų, kartumynų, organinių rūgščių.“;

-kuriais nurodoma į bendro pobūdžio, nekonkrečių naudą sveikatai ar su sveikata susijusiai gerai savijautai, nepateikiant konkrečių teiginio apie sveikatingumą, kuris yra įtrauktas į Europos Komisijos rengiamą/ koordinuojamą Bendrijos registrą:

„Nustatyta, kad ugniažolėje esančios veikliosios medžiagos padeda didinti tulžies išskyrimą, turi spazmolitinį poveikį, panašų į papaverino, todėl mažindamos virškinimo organų lygiųjų raumenų spazmus, gali padėti malšinti skausmą ir raminti.“, „Šios sudėtinės dalys pasižymi imunomoduliaciniu, detoksikuojančiu, <...> padeda šalinti sunkiuosius metalus iš organizmo, <...>“;

-kurie nebuvo pateikti vertinti Europos maisto saugos tarnybai bei tuo pačiu klaidina dėl produkto savybių, kurių galimai jis neturi: „Alkaloidas berberinas padeda varyti tulžį.“, „Sangvinarinas, didindamas acetilcholino kiekį, padeda gerinti impulso plitimą nervų ir raumenų jungtyse.“, „Chelitrinas slopina CNS veiklą, todėl didžiųjų ugniažolių žolė gali būti vartojama kaip pagalbinė priemonė tulžies pūslės ir takų funkcijai palaikyti, tulžies išskyrimui gerinti, jei šie negalavimai yra dėl sutrikusios nervinės reguliacijos.“, „[Medetkos] Turi imunomoduliuojančių, antioksidacinių, <...> savybių“, „[Medetkos] Padeda gerinti miegą dėl raminančio poveikio CNS.“, „Siauralapių gysločių lapų ekstrakto veikliosios medžiagos veikia spazmolitiškai, <...> padeda gerinti atsikosėjimą, mažinti pabrinkimus, <...> gerinti epitelizaciją, varyti tulžį ir šlapimą, <...> imunostimuliuojančių ir koaguliacinių savybių.“, „[L-metioninas] <...> padeda palaikyti normalią lecitino gamybą, <...>“, „[L-metioninas] <...> padeda palaikyti gerą nuotaiką <...>“, „Padeda mažinti radiacijos žalingą poveikį, todėl gali būti skiriamas chemoterapijos ir radioterapijos metu.“;

-kurie yra neleistini pagal Europos Komisijos rengiamą/ koordinuojamą Bendrijos registrą: „<...> glutationas - trijų amino rūgščių junginys, pasižymi antioksidaciniu poveikiu.“, „Glutationas yra vadinamas visų antioksidantų motina – jis ne tik pats padeda apsaugoti ląsteles nuo oksidacinio streso, bet ir regeneruoti kitus savo funkciją atlikusius antioksidantus. Tam tikrų glutationo formų santykis organizme rodo organizmo oksidacinę redukcinę būklę, nuo kurios priklauso oksidacinio streso rizika. Šios sudėtinės dalys pasižymi imunomoduliaciniu, <...>“, „L-cisteinas svarbus kolageno sintezei.“. Protokole nustatyta, jog socialiniame tinklalapyje www.facebook.com naudojamas teiginys: „Šis specialios medicininės paskirties maisto produktas skirtas mitybos reguliavimui esant susilpnėjusiam ląsteliniam imunitetui, vėžio profilaktikos metu, siekiant pagerinti onkologinių ligonių gyvenimo kokybę, bei esant skrandžio, žarnyno, kepenų ir tulžies pūslės latakų, kvėpavimo takų spazmams, uždegimams.“ nesilaikant teiginio naudojimo sąlygos, kadangi pateikiant privalomą pateikti teiginį „Tik mitybos reguliavimui esant ...“ vietoj taškų turi būti nurodomos ligos, ar sveikatos būklė, kurių atveju skiriamas atitinkamas produktas.

Kaip minėta aukščiau, UAB „Valentis Pharma“ skleista specialios medicininės paskirties maisto produkto „Lidonium“ reklama socialiniame tinklalapyje, galėjo nepagrįstai sudaryti

virtotojams įspūdi, kad šis produktas padės žmonėms, sergantiems onkologinėmis ligomis ir turės profilaktinį poveikį organizmui. Atsižvelgiant į tai, teigtina, jog reklamos pateikta informacija galėjo daryti poveikį virtotojų ekonominiam elgesiui, t.y. paskatinti virtotojus įsigyti specialios medicininės paskirties maisto produktą „Lidonium“.

Valstybinės virtotojų teisių apsaugos tarnybos komisija pažymi, jog UAB „Valentis Pharma“ reklamuojamas specialios medicininės paskirties maisto produktas „Lidonium“ nėra vaistinis preparatas, todėl jis negali būti reklamuojamas nurodant vaistinio preparato savybes. Valstybinės virtotojų teisių apsaugos tarnybos komisija pažymi, kad vaistiniams preparatams taikomi reikalavimai yra nustatyti Lietuvos Respublikos farmacijos įstatyme. Šio įstatymo 2 straipsnio 50 dalis nustato, kad vaistas (vaistinis preparatas) – tai vaistinė medžiaga arba jų derinys, pagaminti ir teikiami virtoti, kadangi atitinka bent vieną šių kriterijų: 1) pasižymi savybėmis, dėl kurių tinka žmogaus ligoms gydyti arba jų profilaktikai; 2) dėl farmakologinio, imuninio ar metabolinio poveikio gali būti vartojamas ar skiriamas atkurti, koreguoti ar modifikuoti žmogaus fiziologines funkcijas arba diagnozuoti žmogaus ligas.

Valstybinės virtotojų teisių apsaugos tarnybos komisija pažymi, kad vadovaujantis Lietuvos Respublikos maisto įstatymo 5 straipsniu, virtotojams turi būti teikiama teisinga informacija apie maistą. Informacijai, įskaitant reklamą, kuri laikytina savita informacijos rūšimi ir paprastai vadinama komercine informacija, taikomas tiesos reikalavimas. Virtotojas privalo gauti teisingą informaciją apie maisto produktus, kuria remdamasis galėtų priimti sprendimus dėl maisto produktų pasirinkimo rinkoje ir jų vartojimo.

Valstybinės virtotojų teisių apsaugos tarnybos komisija pažymi, jog UAB „Valentis Pharma“, reklamuodama specialios medicininės paskirties maisto produktą „Lidonium“, vartojo teiginius, kuriais nurodė ir užsiminė apie tas maisto savybes, kurių jis neturi, taip pat apie žmogaus ligų gydymo ar profilaktines savybes ir kitas savybes, o tai neatitiko aukščiau išdėstytų teisės aktų reikalavimų. Tuo UAB „Valentis Pharma“ pažeidė Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo 14 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatą.

3. Dėl UAB „Valentis Pharma“ taikytinų sankcijų

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo 24 straipsnio 5 dalimi, skiriamos baudos dydis nustatomas pagal mažiausios ir didžiausios baudos vidurkį ir atsižvelgiant į šio straipsnio 7 ir 8 dalyse nustatytas atsakomybę lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes, pažeidimo pobūdį, pažeidimo trukmę ir mastą.

Valstybinės virtotojų teisių apsaugos tarnybos komisija, vertindama pažeidimo pobūdį, atsižvelgė į tai, kad buvo pažeista Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo 14 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostata. Valstybinės virtotojų teisių apsaugos tarnybos komisija taip pat atsižvelgė į tai, jog UAB „Valentis Pharma“ Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo pažeidimą padarė pirmą kartą, bei į tai, kad Protokolas buvo surašytas virtotojo pranešimo pagrindu.

Valstybinės virtotojų teisių apsaugos tarnybos komisija, vertindama pažeidimo pobūdį, atsižvelgė ir į tai, kad reklamoje kalbama konkrečiai tik apie onkologinę ligą bei jos prevenciją, t.y. reklama skirta tiksliniam, onkologinėmis ligomis sergančių asmenų, auditorijai, kurie itin jautriai vertina su onkologinių ligų gydymu/prevencija susijusią informaciją.

Valstybinės virtotojų teisių apsaugos tarnybos komisija, vertindama pažeidimo mastą, atsižvelgė į tai, kad UAB „Valentis Pharma“ reklama buvo skleidžiama socialiniame tinklalapyje www.facebook.com, taigi pasiekiami ne regioniniu, o nacionaliniu mastu. Atsižvelgta į tai, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2011-08-11 nutartimi Nr. A492-2642/2011 konstatavo, jog informacija internete yra prieinama žymiai didesnei daliai virtotojų negu spausdintuose leidiniuose, todėl pažeidimo mastas turi būti vertinamas kaip didelis.

Valstybinės virtotojų teisių apsaugos tarnybos komisija, vertindama pažeidimo trukmę, atsižvelgė į tai, kad UAB „Valentis Pharma“ reklama socialiniame tinklalapyje www.facebook.com buvo skleidžiama nuo 2011-07-11 iki 2015-11-17.

Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisija lengvinančia aplinkybe laiko tai, kad UAB „Valentis Pharma“ geranoriškai bendradarbiavo tyrimo metu bei nutraukė teisės aktų neatitinkančios reklamos skleidimą.

Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisija sunkinančių aplinkybių byloje nenustatė.

Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo 24 straipsnio 1, 5, 7 dalimis, n u t a r i a

už Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo 14 straipsnio 1 dalies 1 punkto pažeidimą skirti UAB „Valentis Pharma“ 500 (penkių šimtų) eurų baudą.

Nutarimas per 30 kalendorinių dienų nuo nutarimo priėmimo dienos gali būti apskūstas teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Kreipimasis į teismą nesustabdo nutarimo vykdymo, jeigu teismas nenustato kitaip.

Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisijos paskirta bauda sumokama į Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos biudžeto pajamų surenkamąją sąskaitą Nr. LT24 7300 0101 1239 4300, esančią banke „Swedbank“, AB (banko kodas 73000, SWIFT kodas HABALT22, lėšų gavėjas Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, įmonės kodas 188659752), kodų sąrašo „Kitos baudos“ skyriaus „Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos skirtos baudos 6780“ eilutę.

Direktorius

Feliksas Petrauskas